

մըն է, Գէլէկեան հաւաքածոյն, ցուցադրեալ Victoria and Albert Museum-ի մէջ, Լոնտոն: Դարձեալ Գէլէկեան հաւաքածոյն է 23րդ առարկան, գունագեղ հրաշալի պնակ մը ԺԳ դարէն, պարսկական, որ կը գտնուի իր Բարիզի հաւաքածոյին մէջ: Թիւ 26ը գրազարդ աման մըն է, սիւրիական (Ռաքքայէն), ԺԳ-ԺԳ դարերէն, կը գտնուի Կիւլպէնկեան հաւաքածոյին մէջ՝ ի Բարիզ: Նոյնպէս Ռաքքայէն ԺԳ-ԺԳ դարու սիւրիական սափոր մըն է Թիւ 33ը, նախապէս Գալլպէնկեան հաւաքածոյն, ի Բարիզ: Թիւ 39 նոյնպէս նոյն հաւաքածոյին կը պատկանէր նախապէս, ԺԶ դարու Անատոլեան կանթեղ մը, հաւանաբար Նիկիայէն, որուն ամանները նշանաւոր էին այդ ժամանակները: Այնուհետեւ կը ներկայացուին մինչեւ Թիւ 45 կարգ մը Անատոլեան ամաններ, որոնք շատ կը յիշեցնեն այժմու կիտոլաժամանները՝ զորս Հայ գաղթականներ կ'արտադրեն Երուսաղէմի մէջ: Հայոցս համար մասնաւոր կերպով հետաքրքրական է Թիւ 46ը, ԺԶ դարէն ջրաման կամ գինեման մը՝ շինուած կուտինա (Քէօթահիա), անտարակոյս Հայ բրուտի գործ:

Թիւ 53 էն սկսեալ հին հիւսուածեղէններ են: Թիւ 54 տախտակին վրայ ներկայացուած երեք կտոր հիւսուածեղէններէն երկուքը կը պատկանին Տիգրան խան Քէլէկեանի՝ ի Բարիզ: Կը ներկայացնեն Ժ-ԺԱ և ԺԲ դարու Փաթիմիտեան Եգիպտոսի արուեստը: Նոյնպէս Թիւ 55ը պատուիկ մըն է նոյն շրջանի արուեստին, Դարձեալ Գէլէկեան հաւաքածոյն, ինչպէս նաեւ Թիւ 56 տախտակին երկու կտորները: Բարիզաբնակ ուրիշ հնավաճառի մը, Տիար Ինճիճեանի կը պատկանի Թիւ 59ի պարսկական ԺԱ-ԺԲ դարու հիւսուածեղէնի կտորը, և տախտակ Թիւ 62ին առաջին կտորը, Եգիպտական կամ Պարսկական, (ըստ իս՝ աւելի Եգիպտական), ԺԱ-ԺԲ դարէն նշանակուած: Բարիզ, Գա-

լլպէնկեան կը պատկանին Թիւ 67 տախտակին երկու Սպանիական-Մաւրիտանական ԺԳ դարու մետաքս և ոսկեթել գեղեցիկ հիւսուածեղէնները:

Թիւ 80 ով կը սկսի գորգերու և կապերուն երու բաժինը: Հոս կը ներկայացուի արտատպութիւն մը Catalogue de la Collection Kélékian pl. LVI. Փոքր Սիւրի թրքական գորգ մը ԺԵ դարէն: Թիւ 91ը կը ներկայացնէ Լոնտոնի, Victoria and Albert Museum-ի, մէջ գտնուող Հայկական գորգ մը ԺԶ կամ ԺԵ դարէն, կը նմանի ընդհանրապէս Վիշապ կոչուած գորգերու տեսակին, ըստ իս՝ գորգին հընութեան թուականն աւելի յարմար է նշանակել ԺԲ դար կամ նոյնիսկ դար մ'ալ առաջ: Թիւ 92ը կը ներկայացնէ Հայկական գորգ մը ԺԶ դարու, այժմ Թրանսիլուանիոյ Szepsiszentgyörgy բողոքական ժողովարանին մէջ, նշանակելի գորգ մը: Ուրիշ առթիւ երկար պիտի խօսիմ գորգերու գծարուեստի մասին, ուր պիտի ընեմ շատ մը ճշդութիւններ՝ զոր հոս հարկ չեմ տեսներ կրկնել:

Այսքանով կ'աւարտի հատորիս ուղղակի հայոցս համար հետաքրքրական մասը՝ այս շատ գեղեցիկ հրատարակութեան: Հոն, այլուր, բազմիցս յիշուած է Քէլէկեան համալուար հաւաքածոն: Արդարեւ հայերուս համար մեծ պարծանք մ'է համբաւը զոր կը վայելէ այս նշանաւոր հայորդին, միջազգային մեծանուն և մեծարժէք հաւաքածոներուն և հնահաւաքներու շարքին:

Աւարտելէ առաջ, ի սէր մեր ազգին և իր քաղաքակրթութեան պատմութեան, կը հարցնեմ, արդեօք պիտի ըլլայ օր մը, որ ձեռնհասօրէն նման բազմաժախ հրատարակութեամբ մը լոյս աշխարհ բերուին Հայ մանրանկարներ, հնութիւններ եւն., որոնք գանձարաններու խաւարին ծոցը թաղուած կը մնան մեր վանքերուն և եկեղեցիներուն մէջ:

Ուիլիթա Գամգաս

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

::: ԹԵՐԶԵԱՆ ԸՆՏԱՆԵԱՅ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԼՔՈՄԸ :::

Մեր ներկայացնելիք առաջին յուշը Յովհաննէս Փաշա Սագըղինն է՝ որ նախկին աշակերտներէն է Փարիզի Մուրատեան մեր վարժարանին (1846-1855):

Հայութեան այս հարազատ ու աշխուհի զաւակի անունը անբաժան է Մ. Մամուրեանէ, Թ. Եսայեանէ, Մելգոն Խանէ եւն. որոնք իր դասընկերներն էին, և Միքայէլ Փորթուգալ Փաշայէ՝ որուն յաջորդեց (1897ին) որպէս Նախարար կայսերական դանձին՝ տիրահաշակ Համիտի օրով և հուսկ արժանացաւ վեցիտոյրեան բարձրագոյն աստիճանին: Անշուշտ տեղը չէ հոս երկար կենսագրական ընելու այս գէմքին՝ որուն անունն և համբաւը միշտ մեծ է, ինչպէս մեծ էր ինք իր հոգեկան ձիրքերով:

Հետեւեալ տողերը ցուէք մ'են իր հոգւոյն՝ որպէս խորհող միտք, որ օժտուած էր նաեւ գրական և լեզուական մեծ պաշարով:

Իրիկ մարդիկ միայն այսօր կ'իշխեն, կը կառավարեն, օրէնք կը շինեն՝ թէ իրենց և թէ կանանց համար, յանուն՝ պետք է ենթադրել՝ իրենց գերագոյն բանականութեամբ:

Եթէ այս իշխանութիւնը կանանց ձեռքն անցնէր, ինչ կրնար պատահիլ: Բանականութեամբ փոխանակ՝ զգացումը, մտքի փոխանակ՝ սիրտը պիտի տիրապետէր. արդեօք աշխարհի վիճակը փոփոխուի:

Յովհաննէս Սագըղեան

Յուշատետրին յաջորդ էջը կը գրաւեն տարաբախտ Եղիայի խօսքերը, որոնք ինչպէս միշտ, անհաւատար և անհամաձայն բաբախումներն են հոգւոյ մը՝ որ երբեմն վերասլաց և Աստուածու թեան երկրպագու, և այլուր յետին յուստեսութեամբ՝ անգիտակից ու անխորհուրդ հեծանոս փելիսոփայ կը ներկայանայ, ինչպէս ցաւալի է տեսնել նաեւ հոս:

Գրութիւնը պատասխանն է Սագըղի տողերուն, որոնք, ինչպէս տեսանք վերեւ, կ'աւարտին մեծ հարցականով մը:

Ան Վսեմաշուք Յովհաննէս Էփեսոսի Սագըղեան

Այո՛, Վսեմաշուք Տէր, աշխարհիս վիճակն աշխի վատ պիտ'ըլլար: —

Այս առաջոտ, ի Պեոյիշքտէրէ, արշարուսոյն հետ արբնցայ, և ծագած չէր արեգակն, երբ աւարտած էի Բօլ Պոռոժէի վերջին վիպն «*Pauvre Petite!*» Հէք կիկն, այո՛, ապրած է արտով, ապրած է արտի տիրապետութեան ներքեւ, այդ ապրած է միայն երեսուն տալ...

Ինձ համար, որ պոռտուսյակն եմ և Նիւրմանայի կը տնկաւ, շնոր իսկ է ապրած հէք փոքրանոյն: Այլ նոքա, որք կապուած եմ աշխարհի, որք կը փափաքիմ ոչ կը փաստակիմ մարդկային ազգի բարօրութեան, նոքա կը պարտիմ, ո՛հ, մաղթել արտի տիրապետութիւն: Այդ բազաւորութիւնն արդարեւ տխրակց գեղգեղանօք կը սկսի, սակայն... Ինչ յարկն անգեղք և ազնաւք...

Իմատիկ, 15 Յունիս '87

Եղիա Տեմիրճիպաշեան